

Dalibor VÁCHA, *Život v legiích. Českoslovenští dobrovolci na Rusi 1914–1918*. Dizertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. České Budějovice 2011, 293 s.

Posudek dizertační práce

Téma československých legiích patřilo v minulosti (v období první republiky, v době uvolnění v šedesátých letech 20. století i po roce 1989) k velmi frekventovaným objektům zájmu českých a slovenských historiků. V naprosté většině šlo však o tradičně uchopované dějiny, traktované buď jako dějiny vojenských operací (Klecanda) nebo, častěji, jako politické dějiny, jež jsou součástí „velkého“ příběhu o vzniku Československé republiky. Poznávám proto hned úvodem, že tematické vymezení dizertační práce Dalibora Váchy je v kontextu dosavadní české historické legionářské historiografie velmi inovativní. Zaměření práce na legionářskou každodennost je ostatně do značné míry neotřelé i v kontextu dosavadního zpracování české účasti v první světové válce, i když zde bychom již některé dílčí práce, například právě z dílny budějovických historiků, mohli nalézt.

V duchu výše uvedeného je logické, že otázky metodologické a koncepční, řešené v první kapitole, jsou nepřehlédnutelnou a nepominutelnou součástí dizertace. Novum v české historiografii je, že autor přistupuje k problematice legionářů optikou vojenských, nikoliv politických dějin. Z Váchovy analýzy vojensko historické literatury je přitom patrné, že se Vácha jednoznačně hlásí ke konceptu „nových vojenských dějin“ a metodologickou inspiraci hledá u těch vojenských historiků, kteří vykročili ze stereotypního rámce operačních dějin směrem k dějinám každodennosti, k dějinám mentalit, ke kulturním dějinám a k historické antropologii. Autor však hledal inspiraci i v dalších oblastech společenských věd, například u klasických kulturních antropologů. Možná, že by v tomto úvodu měly být u takto

zásadní práce hlavní koncepce a metodologické přístupy autorem pozitivně nastíněny vcelku tak, by je čtenář nemusel poněkud pracně hledat či číst „mezi řádky“ v celkovém úvodním analytickém přehledu literatury.

Práce má čtyři velké tematické oddíly: oddíl věnovaný legionářské každodennosti v České družině, oddíl věnovaný životu v zajetí a rozsáhlý oddíl věnovaný frontové každodennosti; závěrečná část se zabývá životem v zázemí. Pokud jde o pramennou základnu, autor si již v minulosti prakticky vyzkoušel interpretační možnosti analýzy beletrie pro poznání legionářské každodennosti. V této své práci je pramenná základna mnohem komplexnější, tvoří jí archivní prameny i neobyčejně rozsáhlý soubor ego dokumentů tištěných i dosud nevydaných. Zůstává přitom samozřejmě otázkou do diskuze, zda – na prvý pohled jako by samozřejmá, v mnoha ohledech však přece jen problematická – jednoznačná autorova preference ego dokumentů na úkor autentických pramenů vojenské provenience (v práci jsou využity pouze rozkazy 5. a 8. Střeleckého pluku) je skutečně tou nejlepší základnou pro řešení některých z otázek, jež si autor klade. Nejsem si například jist, zda typologie motivace vstupu Čechů do legií (starousedlíků i zajatců), kterou autor ve své práci uvádí, není – vzhledem k ilustrativnímu odkazu na omezený počet vzpomínek a pamětí resp. odvozováním od podobných vzorců chování v jiných historických situacích – přece jen poněkud odvážnou generalizací.

Kapitola o smrti v legiích a komemoračních aktivitách patří k nejzajímavějším a nejinovativnějším pasážím práce; podobně to platí i o kapitole, jež se zabývá okamžikem svěcení praporu České družiny; škoda jen, že se téma festivit v legiích v dalších částech práce přece jen poněkud vytratilo.

Práce Dalibora Váchy je završením systematického autorova zájmu o danou problematiku. Odbornou veřejnost nepochybně zaujme a nadchne nejen relativní uceleností

a vyčerpávajícím podání celého problému, ale především metodologickým konceptem, jenž nezůstal pouze pojetí dějin každodennosti jako dějin materiální kultury, nýbrž který cílí k ucelenějšímu, kulturně historickému a historicko antropologickému pojetí.

Práci Dalibora Váchy **jednoznačně doporučuji** k úspěšné obhajobě a současně předpokládám, že takto zásadní práce vyjde tiskem.

Praha, dne 7. února 2012

prof. Ivan Šedivý